

Lessons from Singapore -
Study Session and Discussion with Leading Members of the Office of Education Research,
National Institute of Education, Singapore

סיכום מפגש לימודי ודין בהשתתפות חברי המרכז למחקר חינוכי במכון הלאומי לחינוך בסינגפור 12.3.2018

חלק א': סקירת מערכת החינוך ומחקר החינוך בסינגפור

ד"ר דניס קווק (Dr. Dennis Kwek), סגן הדיקן לקשרי מחקר

מבוא

עיר המדינה סינגפור, השוכנת על אי בין מלזיה לאינדונזיה, הכריזה על עצמאותה בשנת 1965. רשמית, מדובר ברפובליקה פרלמנטרית. למעשה, קיימת בסינגפור רק מפלגה אחת (People's Action Party – PAP) והשלטון בה יציב מאוד. אחד היתרונות של שיטה זו הוא האפשרות לתכנן ולהוציא לפועל תוכניות ארוכות טווח, בין השאר, בתחום מדיניות החינוך. ממשלת סינגפור רואה את מערכת החינוך ככלי לביצוע שתי פעולות מרכזיות: הראשונה היא חיזוק היציבות החברתית והשלטונית באמצעות הקניית ערכים לאומיים לתלמידים. השנייה היא שיפור מתמיד של כלכלת סינגפור באמצעות הכשרת עובדים יעילים וחוקרים יצירתיים. נוסף על כך, מערכת החינוך מתמודדת עם אתגרים הרובצים לפתחה של סינגפור: הזדקנות האוכלוסייה (ילודה נמוכה), פערי מעמדות הולכים וגדלים, פרגמטיותית בקרב האזרחים המונעת לקיחת סיכון ויצירתיות, וכן ריכוזיותית של המדינה שאינה יודעת כיצד להשתחרר מעצמה.

4 רפורמות מרכזיות עיצבו את מערכת החינוך בסינגפור:

1965 – עם הכרזת העצמאות היה על הממשלה לבנות מערכות שלטוניות וביניהן מערכת חינוך עצמאית. במטרה להתגבר על הנחשלות ולייצר כור היתוך חברתי, בנתה הממשלה בתי ספר רבים והכשירה מורים רבים שיעבדו בהם. נוסף על כך, נבחרה האנגלית לשפת הלימוד הרשמית.

1979 – במטרה למנוע נשירת תלמידים חלשים ממערכת החינוך (למשל כאלו שאינם דוברים אנגלית בביתם), הוחלט להקים בתי ספר במסלולי לימוד שונים: מסלול רגיל, מואץ ומיוחד, ולנתב את התלמידים למסלול המתאים להם. מאז ועד היום המורים בדרך כלל מלמדים ביותר ממסלול אחד ונדרשים להתאים עצמם לתלמידים.

1997 – כדי להתמודד עם שיטת החינוך השמרנית, המתבססת על העברת ידע מהמורה לתלמיד ועל שינון פאסיבי של החומר הנלמד, הוחלט להטמיע שיטות חינוכיות יצירתיות יותר. כמו כן ניתנה למורים ולחלק מבתי הספר אוטונומיה גדולה יותר באשר לבחירת שיטת הלימוד. בד בבד לא חל שינוי בתוכנית הלימוד, במדידה ובהערכה של ההישגים (ראו שקף 15).

2012 – כדי להתמודד עם ראייה פרגמטית מדי של מערכת החינוך כאמצעי לפיתוח כלכלי, הוחלט על חזרה מחודשת לחינוך לערכים לטובת קידום הלכידות החברתית. כמו כן הוחלט על חיזוק הזיקה למולדת לצד פיתוח תפיסה של אזרחות גלובלית (ניאו-שמרנות).

מאפיינים מרכזיים של מערכת החינוך בסינגפור

בסינגפור 365 בתי ספר, מתוכם 150 בתי ספר יסודיים ו-215 תיכוניים. בכל אחד מבתי הספר לומדים לא פחות מ-1300 תלמידים. הכיתות גדולות ומכילות 35 תלמידים בממוצע. חינוך החובה הוא עד כיתה ו', ובפועל כמעט כל התלמידים ממשיכים במערכת החינוך עד כיתה י'. בתי הספר חילוניים ביסודם.

מתח מובנה בין ריכוזיות ואוטונומיה: כל בתי הספר שייכים למדינה; משרד החינוך (כיתר משרדי הממשלה) פועל באופן ריכוזי, והוא האחראי הבלעדי על תוכנית הלימודים ועל מערך המדידה וההערכה של בתי הספר. בתוך ישנה מידה הולכת וגוברת של אוטונומיה פדגוגית לבתי הספר, והיא באה לידי ביטוי ביצירתיות ובשונות בין בתי הספר בבחירת דרכי ההוראה (ראו שקף 32).

תוכנית הלימודים כוללת לימודי ליבה הנלמדים באנגלית ובהם תוכניות רגילות ומואצות. בנוסף קיימים מקצועות לימוד כלליים (co-curricular). אחד מהם הוא מקצוע "אזרחות ואופיי" ובמסגרתו נלמדים ערכים – בשפת אם בבתי הספר היסודיים ומאוחר יותר באנגלית. לימודי אזרחות אלו מתוגברים בתוכניות חווייתיות של התנדבות.

מערכת חינוך מבוססת הסללה: בסינגפור נהוגה הסללה מכיתה ו' ואילך. התלמידים נבחרים במבחני חתך גדולים בגיל 12, בגיל 16 ובגיל 18, ועל פיהם נקבע מסלול החינוך של התלמידים. התלמידים בעלי ההישגים הגבוהים עוברים לחטיבות ולתיכונים עיוניים שמובילים לאוניברסיטה מחקרית; התלמידים בעלי ההישגים הבינוניים עוברים לתיכונים טכנולוגיים שמהם ניתן להתקדם למכונים פוליטכניים ולמכללות; והתלמידים בעלי ההישגים הנמוכים נשלחים לבתי ספר מקצועיים הכוללים מקצועות טכנולוגיים. מערך ההסללה מוצג כמערך גמיש המאפשר תנועה בין המסלולים לתלמידים העומדים בתנאים הנדרשים, זאת כדי לאפשר מוביליות חברתית (סולמות וגשרים). בפועל מדובר במידה רבה באפשרות תיאורטית בלבד – רק כ-5% מהתלמידים מצליחים לעבור בין המסלולים. יש מתאם בין השיוך למסלול הלימודים לבין המעמד הכלכלי של משפחות התלמידים (ראו שקף 11).

למעשה, ההסללה מתבצעת כחלק מראייה מתכללת של התלמידים כבעלי מקצועות לעתיד, ומתוך הבנה שיש צורך במגוון של מקצועות. ההסללה נושאת מסר ממלכתי: כל בתי הספר בכל המסלולים הם טובים וישנן דרכים שונות להגיע למצוינות. לשם כך יש לבחור את המסלול המתאים ביותר לכל תלמיד כך שיוכל למצות את כישוריו בצורה הטובה ביותר. בשנים האחרונות עולות שאלות לגבי המקצועות הנלמדים בבתי הספר ברמה הנמוכה ביותר, היות שאוטומציה בתהליכי הייצור מיתרת חלק מהמקצועות הפשוטים ובכך הופכת חלק מההסללה המקצועית לבלתי רלוונטית. יחד עם זאת, גובר הצורך בעובדים מיומנים להייטק, ולכן מנסים בסינגפור לבנות תוכניות לימודים חדשות, לעצב ולמתג מחדש את ההסללה לבתי הספר המקצועיים.

בהקשר לנושא צמצום הפערים והמוביליות החברתית חשוב לציין כי הממשלה מממנת ארגונים רבים ללא כוונות רווח, העוסקים בצמצום פערים בדרכים שונות. מנגד, כמו במדינות אחרות במזרח, גם בסינגפור קיימים בתי ספר פרטיים הפועלים בשעות אחר הצהריים. לבתי ספר אלו נשלחים רק תלמידים שיד הוריהם משגת.

שותפות מחקר-מדיניות-פרקטיקה: המכון הלאומי למחקרי חינוך הוקם בשנת 2003 במטרה לשפר את איכות ההוראה ולקדם מדיניות חינוך מבוססת ראיות אשר תוכל להתמודד עם אתגרי המאה ה-21. המכון משתייך לאחת מארבע האוניברסיטאות בסינגפור. (ראו שקף 19 - תחומי המחקר החינוכי במכון, שקף 22 - אסטרטגיית הפעולה של המכון).

עקרון מרכזי העומד בבסיס ההצלחה של מערכת החינוך בסינגפור הוא קיום שותפות ותיאום בין משרד החינוך, מכון המחקר ובתי הספר. במשולש זה משרד החינוך מתווה ומיישם מדיניות, המכון מייצר תוכניות הוראה ומפתח כלי מדידה, ובתי הספר משמשים אובייקט מחקר ומרחב לפיתוח מקצועי של מורים. המכון לא עוסק בפיתוח תוכנית הלימודים, זה תפקידו של משרד החינוך (ראו שקף 23).

שני הקריטריונים העיקריים לביצוע מחקרים במכון הם קפדנות מחקרית ורלוונטיות לשדה. למשל, המחקרים נערכים בכיתות ולא באמצעות סקרים.

כיום המכון רואה חשיבות רבה בביצוע מחקרים בשני נושאים החיוניים לשגשוגה העתידי של סינגפור:

1. כיצד שינויים במערכת החינוך יכולים לפתח יכולות של חדשנות ויזמות?
2. כיצד מערכת החינוך יכולה לפתח נורמות חדשות של מעורבות אזרחית ולכידות חברתית?

במכון רואים חשיבות רבה בהפצה ובהנגשה של מחקריהם למגוון רחב של קהלי יעד במערכת החינוך. לשם כך המכון מפרסם מחקרים אקדמיים בכתבי עת, תוכניות לימוד למורים וימי עיון, ומשתמש תדיר במדיה חברתית. מדי שנתיים נערך כנס בינלאומי שבו משתתפים 1200 מורים. בכנס מוצגים עבודות המחקר שערכו המורים בליווי צוות המכון.